

Оригинални научни рад
УДК: 811.163.41'354
811.111'354
doi: 10.5937/zrffp54-42777

КОМПАРАТИВНО-КОНТРАСТИВНА АНАЛИЗА УПОТРЕБЕ ИНТЕРПУНКЦИЈСКИХ (И ПРАВОПИСНИХ) ЗНАКОВА У СРПСКОМ И ЕНГЛЕСКОМ ЈЕЗИКУ

Саша С. ЧОРБОЛОКОВИЋ¹
Валентина М. ГАВРАНОВИЋ²
Универзитет Сингидунум, Београд (Србија)
Студијски програм англистике

¹ scorbolokovic@singidunum.ac.rs; <https://orcid.org/0009-0002-3767-2313>

² vgavranovic@singidunum.ac.rs; <https://orcid.org/0000-0002-3011-8769>

Рад примљен: 9. 2. 2023.

Рад прихваћен: 5. 3. 2024.

КОМПАРАТИВНО-КОНТРАСТИВНА АНАЛИЗА УПОТРЕБЕ ИНТЕРПУНКЦИЈСКИХ (И ПРАВОПИСНИХ) ЗНАКОВА У СРПСКОМ И ЕНГЛЕСКОМ ЈЕЗИКУ

Кључне речи:
енглески језик;
српски језик;
правопис;
интерпункцијски
знаци;
интерференција;
псеудонорма.

Сажетак. Предмет овог рада је истраживање интерпункције у српском и енглеском језику на примерима који подлежу другачијим нормативним решењима. Основни циљ рада је компаративно-контрастивна анализа резултата добијених анкетним испитивањем ученика седмог разреда у Републици Србији. Задаци рада су: 1) истражити познавање интерпункцијских знакова у српском и енглеском језику; 2) испитати постојање интерференције у примени правила; 3) размотрити колико дати примери грешака илуструју тенденцију ширења псеудонорме која нарушава ортографију оба језика. Рад представља студију случаја, а сами резултати показују да су анкетирани ученици седмог разреда у већој мери савладали правила употребе интерпункцијских знакова у српском језику. Процент нетачних одговора на појединачна питања и типови грешака показатељ су укрштања правила енглеског и српског језика и стварања хибридних облика који као такви нису правилни ни у једном од ових језика, а што представља примере псеудонорме. Такође, приметан је већи утицај примене правила усвојених у српском језику на примену у енглеском језику него у обрнутом смеру, што се може тумачити већим бројем часова матерњег језика, тачно утврђеним правописним темама у наставним програмима по разредима у српском језику у односу на наставне програме енглеског језика у којима правописне теме нису посебно издвојене.

Увод

Поглавље о интерпункцији³ је неизоставни део сваког правописа јер је оно основа и предуслов правилног, јасног и недвосмисленог писања и бољег разумевања написаног. Све што се у говору постиже паузама и интонацијом, у писању се остварује интерпункцијом. Нажалост, савремена комуникација показује бројне неправилности и недовољно познавање интерпункцијских правила, а често и одсуство потребе за њима или пак произвољно стављање знакова, неретко без смисла. Често се наилази и на примере погрешне употребе под утицајем енглеског језика који је доминантни језик интернета, друштвених мрежа⁴ и популарне културе. Проблем у употреби усложњава се и услед академских објашњења и неприлагођености правописа различитом профилу корисника, недоступности правописа у електронском облику, па многи остају ускраћени за тражени одговор или јасно објашњење.

Предмет овог рада је истраживање интерпункције у српском и енглеском језику на примерима који подлежу другачијим нормативним решењима. У анкетном испитивању изабрани су примери који су типични, чести и обавезујући у употреби, а код којих се последњих година јављају грешке⁵ и устаљује навика неправилног писања. Циљ овог рада је да се компаративно-контрастивном анализом резултата добијених у студији случаја идентификују грешке које су учестале у употреби интерпункцијских знакова у српском и енглеском језику и да се утврди да ли постоји интерференција у примени правила у ова два језика. Задаци рада су: 1) истражити познавање интерпункцијских знакова у српском и енглеском

³ У раду се под интерпункцијом подразумевају и реченични и нереченични знаци. Будући да су готово сви знакови у датим примерима истовремено и реченични и нереченични, нисмо их раздвајали ни термилошки, ни приликом анализе резултата.

⁴ О утицају англицизама са друштвених мрежа на српски језик видети шире у Вуковић, 2022.

⁵ За формирање теста који су ученици радили у анкети као полазна основа послужили су и примери које је Твртко Прћић навео у својој књизи (2011, стр. 43–45).

Компјаративно-контрасивна анализа ујојреде интјерјункцијских (и јравойисних) знакова у срјском и енјлеском језику

језику; 2) испитати могућност интерференција у примени правила; 3) размотрити колико дати примери грешака илуструју тенденцију ширења псеудонорме која нарушава ортографију оба језика.

Интјерјункција у срјском и енјлеском језику

Интерпункција је шесто поглавље актуелног *Правойиса срјској језика* (Пешикан и др., 2019, стр. 98–143).⁶ Њена улога је веома јасна јер све оно што је паузама наглашено у говору, у писању се постиже белинама (раздвајање речи) и интерпункцијским знацима (смисаоно рашчлањивање и изражајност) (Брборић, 2004, стр. 170; Пешикан и др., 2019, стр. 98). Оно што се јавља као проблем јесу непрецизна терминологија (Брборић, 2018, стр. 61–73), често преклапање или поистовећивање правописних и интерпункцијских знакова, непотребни термилошки синоними појединачних знакова, њихове различите дефиниције и недоумице у практичној примени. Не чуди настојање многих да понуде боља решења и прецизнија објашњења. Садашњу поделу знакова у правопису на интерпункцијске и правописне и остале знаке, многи оцењују као непрецизну и збуњујућу. Кликовац (2017, стр. 109; 2018, стр. 69) предлаже: шири термин *јравойисни знаци* као обједињујући за све знакове и два ужа термина: *интјерјункцијски знаци* (*реченични знаци*)⁷ и *јомоћни јравойисни* (*нереченични знаци*).⁸ Ковачевић (2022, стр. 86) само донекле модификује постојећи предлог залажући се за укидање термилошке вишеструкости и предлаже *јравойисне знаке* као хиперонимски термин са два термилошка кохипонима: *реченични* и *нереченични знакови*.⁹ На типичне грешке у језику медија и уопште у свакодневној писаној комуникацији указују или их додатно појашњавају и бројни језички и правописни приручници. Они нису искључиво везани

⁶ Критички осврт на интерпункцију у актуелном издању правописа у односу на претходни видети у Кликовац, 2011, стр. 229–248.

⁷ Дефиницијом, одликама и инвентаром реченичних знакова бави се Кликовац (2018, стр. 69–85) и наводи разлоге због којих би они требало да буду посебан сегмент правописа.

⁸ Кликовац (2019, стр. 109–131) детаљно разматра нереченичне знакове (помоћне правописне), као и оне реченичне који се могу употребити као помоћни правописни.

⁹ Од новијих радова свакако треба поменути оне који се налазе у зборницима *Нови јрилози срјском јравойису 1* и *2*, који су настали на основу реферата пријављених на два научна скупа о актуелним питањима српског правописа. Први је одржан у Андрићграду, 13. октобра 2018. године, други у Београду, 23. октобра 2021. У њима се могу наћи и они посвећени интерпункцији. Ковачевић (2022, стр. 85–98) у свом раду указује на многе друге пропусе у српској интерпункцији у писању запете и недовољно поштовање начела при дефинисању њене употребе (структурно-граматичко, логичко-семантичко, ритмо-мелодијско), док Милановић (2019, стр. 175–184) истиче да је промена изгледа наводника у новом *Правойису* лоше решење.

за интерпункцију (некада и не само за правописну тематику), али често обухватају и неки актуелни проблем у вези са њом (Бабић, 2014; Блажић, 2015). Живић и Пивљаковић (2019, стр. 53–65) на основу свог лекторског искуства на концизан и занимљив начин излажу и део о интерпункцији, а понешто од интерпункцијских недоумица и грешака налази се и у граматици Милана Шипке (2007, стр. 81–142).

Последњих година значајан је утицај енглеског језика и на интерпункцију српског језика и формирање такозване псеудонорме, која подразумева спонтано развијене навике писања које одступају од прописаног у оба језика и које услед понављања прерастају у скуп устаљених образаца.¹⁰ Прћић (2011, стр. 43–45) интерпункцију издваја као једну од седам области псеудонорме, поткрепљујући је бројним типичним примерима погрешне употребе више интерпункцијских знакова: запете, тачке, црте и цртице, двотачке, наводника, апострофа и косе црте.

Историјски развој енглеског језика, његова диверсификација на варијетете који су данас у употреби широм планете, развој енглеског као глобалног (Crystal, 2003), као и непрекидне промене у језику, за последицу имају бројне недоумице у вези са његовом стандардном употребом на свим језичким нивоима (McMahon, 1994; Cushing, 2018). Правилна употреба интерпункцијских знакова у енглеском такође представља место спотицања, различитих интерпретација употребе знакова и неслагања међу лингвистима (Crystal, 2015).

Интерпункција се у англистичкој литератури може поимати и изучавати са више аспеката. Пре свега, интерпункција се може дефинисати као прозодијско средство које служи за повезивање написаних и изговорених речи, или граматичко средство у функцији правилног писаног изражавања (Schou, 2007, стр. 195). Општеприхваћена подела стилова употребе интерпункцијских знакова у енглеском језику подразумева британски (углавном се користи у Уједињеном Краљевству, Ирској и земљама Комонвелта) и амерички стил (уобичајен у САД и Канади). Основне разлике односе се на употребу наводника и тачке. Међутим, под утицајем академског стила писања и поштовања правописних норми које прописују одређене институције, дошло је и до мешања правила – подела на тзв. амерички и британски стил није више стриктна.¹¹ Избор интерпункцијског знака може да зависи и од употребе тзв. отворене (изостављање интерпункцијског знака где је могуће) и затворене (стандардне, која се учи као норма) интерпункције (Chafe, 1988).

¹⁰ Драгоцен компаративни приступ анализи великог слова и интерпункције у хрватском и енглеском језику дају Милиновић и Нинчевић (Milinović i Ninčević, 2012, стр. 369–393).

¹¹ Пример подударана правила видљив је у АПА (2020) и Оксфордском (2014) стилу, што се може илустровати употребом запете у набрајању (тзв. „Oxford comma” или „serial comma”), да би се избегло двосмислено тумачење синтаксичких јединица.

Методологија истраживања

Овај рад се бави истраживањем употребе правописних знакова (интерпункције) који су учестали у писању у српском и енглеском језику и заснива се на компаративно-контрастивној анализи резултата добијених на тестовима знања. Истраживање је спроведено с циљем да се утврди које се грешке најчешће јављају у употреби интерпункцијских знакова у српском и енглеском језику и истражи да ли постоји интерференција у примени правила у ова два језика.

Инструмент коришћен ради прикупљања релевантних података за истраживање био је тест знања који је садржао питања на српском и енглеском језику. Тест је креиран на основу претходно урађене анализе интерпункцијских знакова и њихове употребе.¹² Да би питања имала репрезентативни карактер, у обзир је узето неколико критеријума: 1) учесталост употребе интерпункцијских знакова у оба језика (запета, тачка, црта, цртица и наводници); 2) јасност примера (избегавање дублетних и двосмислених примера у зависности од стила у енглеском језику); 3) типичне грешке укрштања правила и стварања хибридних облика (примери правописне псеудонорме). За примену трећег критеријума изузетно значајне биле су грешке предочене у посебном сегменту псеудонорме насловљене као интерпункција у књизи Твртка Прћића (2011, стр. 43–45).

Табела 1. Примери псеудонорме у интерпункцији

Интерпункцијски (правописни) знак	Изостављање	Погрешна употреба
Запета	У вокативу: <i>Где си дејше? Марко донеси њошићу?</i>	Раздвојни знак у вишецифреним бројевима (6,000); између сати, минута и секунди (19,30)
Тачка	Код редних бројева написаних арапским цифрама у датумима (1 мај 1995); годинама (1990 године)	У децималним разломцима (10.25%)
Цртица		У неким полусложеницама са бројевима у првом делу (48-мица). За раздвајање флексијских или творбених наставака од основе (Пуџник-ом; Панасовик-ов)

¹² О различитој употреби интерпункцијских знакова у српском и енглеском језику видети Дилпарић и Савић, 2018.

Црта		У значењу ОД–ДО, у погрешној комбинацији са предлозима (<i>од 1914–1918. године</i>)
Наводници		За истицање нових и непознатих речи („ <i>фиддек</i> “) и идиома („ <i>ага у очи</i> “), уопште, пренесених значења (Не прелази преко „ <i>зебре</i> “)

Тест садржи по 14 питања затвореног типа (вишеструки и алтернативни избор) на српском и енглеском језику. Тестирање је спроведено у четири основне школе Борског округа, и у њему су учествовала 144 ученика седмог разреда. Изабран је седми разред јер се закључно са њим завршава обрада свих интерпункцијских знакова који су заступљени у анкетном упитнику. Тестирање је било добровољно и анонимно.

Ученички одговори су вредновани, а потом груписани према интерпункцијским знацима који су тестирани у питањима.¹³ Анализом одговора установљено је која су правописна правила у вези са интерпункцијом ученици најбоље савладали, а која се правила не примењују доследно и у потпуности у оба језика. Резултати добијени у задацима на српском и енглеском језику квантитативно су представљени како би се утврдила учесталост тачних и погрешних одговора у оба језика, а потом су резултати поређени, с циљем да се уради њихова контрастивно-компаративна анализа.

Резултати исцртавања и анализа

Евалуацијом одговора на питања која се односе на правилну употребу интерпункцијских знакова у српском језику дошли смо до следећих резултата. У Табели 2 приказан је проценат тачних одговора употребе појединачних интерпункцијских знакова у српском језику.

Табела 2. Употреба интерпункцијских знакова у српском језику

Интерпункцијски знак	Правило употребе	Процент тачних одговора
Тачка	1. Означавање тачног времена	9,72%
	2. Раздвојни знак у сложеним бројевима	60,42%
	3. Уз арапски број употребљен као редни	
	а) у означавању датума	75%
	б) у атрибутивној служби	97,22%
	ц) у означавању година	84,72%

¹³ Видети фусноту бр. 3.

Компјаративно-контрастивна анализа ујошреде интјерјункцијских (и јравојисних) знакова у срјском и енјлеском језику

Запета	1. Вокатив	85%
	2. Проценти	61,81%
Наводници	1. Иронично значење	49,2%
	2. Наслови књига	79,17%
Примакнута црта	1. Између бројева кад се пишу цифрама са значењем предлога <i>до</i>	0,69%
Цртица	1. Полусложенице	91,67%

Анализа резултата показује да је само 9,72% ученика тачно употребило тачку у означавању тачног времена (пример *Прегјшава јочине у 19.30*). Остали ученици су ставили две тачке између сати и минута.

Када је у питању писање вишечланих бројева, 60,42% ученика их тачно записује цифрама, користећи или тачку ради постизања прегледности троцифарских периода после хиљаде и милиона (*1.000.000*) (24,31%), или не користи ниједан интерпункцијски знак (*1 000 000*) (36,11%), што је такође правилно јер у датој позицији имамо слободан избор писања или неписања запете. Готово 40% ученика неправилно записује вишечлане бројеве стављајући запету произвољно након цифара које означавају хиљаде или милионе.

Иако је број тачних одговора у вези са обележавањем редних бројева висок, резултати показују да ученици исто правило недоследно примењују у записивању редних бројева у склопу целог датума који укључује дан, месец и годину (*Моја сесјира се родила 12. 10. 2010. јодине*) и када је редни број у атрибутивној служби. У другом случају, чак 97,22% ученика ставља тачку уз арапски број када се употребљава као редни (*Чула се бука на 2. сјрајиу*) или препознаје ово непримењено правописно правило – 98,31% (*Прво издање Вуковој Срјској рјечника јојавило се 1818 јодине, а друјо 1852 јодине у Бечу*).

Приликом записивања процената, 61,81% ученика користи запету, док остали ученици користе или тачку (14,45%) или две тачке (23,7%).

Ученици у високом проценту (између 82% и 85%) тачно користе запету у обележавању вокатива у реченици без обзира на његово место у реченици (примери *Молим Вас, јосјодине Пејјровићу, сачекајјте* или *Срећан роћендан, драји Владо*).

Скоро половина ученика тачно је употребила знаке навода у примерима у којима речи имају иронично значење. Већи проценат тачности одговора добијен је у задатку у којем се циљани пример односио на речи које имају пренесено значење, 68,1% ученика је тачно урадило задатак јер није ставило знаке навода (пример *Прво јада у очи њихов међујудски однос*). Код записивања речи страног порекла (*интјерфејс* и *фигдек*), 52% ученика неправилно и непотребно ставља ове речи под наводнике. С друге стране, резултати показују да ученици у високом проценту (скоро 80%) правилно записују наслове књига са знацима навода.

Само је један ученик употребио знак црту у примеру *Данас ћемо радити 10–16 сати*. С друге стране, 137 ученика је правилно написало исти пример са предлозима (*Данас ћемо радити од 10 до 16 сати*). Преосталих шест ученика неправилно је комбиновало предлог и црту (*Данас ћемо радити од 10–16 сати*).

Ученици су у полусложеничким примерима, као што су *видео-презентација*, *видео-позив*, *видео-запис*, *видео-конференција*, у високом проценту (91,67%) правилно користили знак цртицу између саставних делова. С друге стране, скоро 42% ученика неправилно користи овај интерпункцијски знак приликом записивања транскрибоване речи страног порекла у присвојном облику раздвајајући суфикс од основе (*Панасоник-ов* уместо *Панасоников*). Резултати теста су показали и то да ученици користе цртицу код записивања збирних бројева написаних уз именице (тако, уместо *34 деце* подвлаче *34-воро деце*) и именичких изведеница од вишечланих бројева (уместо *аутидус 25*, најчешћи нетачан одговор је *аутидус 25-ишца*).

У последњем питању из теста на српском језику ученици су имали задатак да одаберу тачно написане наводнике: скоро 80% ученика правилно бележи интерпункцијски знак наводника („”), док преостали или бележе горњи затворени наводник у облику броја 66 („На Дрини ћуприја“, око 18%) или оба знака пишу горе („На Дрини ћуприја“), као у енглеском језику (12%).

Резултати добијени анализом одговора на питања која се односе на правилну употребу интерпункцијских знакова у енглеском језику дати су у Табели 3, у којој се наводи интерпункцијски знак, правило употребе и проценат тачних одговора.

Табела 3. Употреба интерпункцијских знакова у енглеском језику

Интерпункцијски знак	Правило употребе	Процент тачних одговора
Две тачке	1. Означавање тачног времена	73,81%
Тачка	1. Уз арапски број употребљен као редни 2. Проценти	66,67% 53,57%
Запета	1. Раздвојни знак у сложеним бројевима 2. Вокатив	1,39% 50%
Цртица	1. У значењу од–до 2. Полусложенице са атрибутивним значењем	35,71% 40,48%

Резултати показују да 73,81% ученика правилно бележи време користећи две тачке између сати и минута (пример *The match starts at 19:30*).

Примери у тесту који захтевају употребу тачке односили су се на бележење редног броја написаног арапским цифрама (*He lives on the 2. floor*; 66,67% ученика правилно користи овај интерпункцијски знак) и

означавање процената (53,57% ученика користи тачку, док преосталих 46,43% неправилно користи запету у њиховом писању).

Само 1,39% ученика правилно користи запету као раздвојни знак у бележењу сложених бројева (остали користе тачку), док половина ученика исти овај знак правилно користи у обележавању вокатива (друга половина не користи ниједан интерпункцијски знак у реченицама које садрже именичку синтагму у вокативу).

Два примера у тесту илуструју употребу цртице (-) у значењу *og-go* (35,71% ученика је тачно интерпункцијски обележило реченицу *He works 10-16*) и у бележењу придевске синтагме са атрибутивним значењем (40,48% ученика је ставило цртицу у реченици *He is a 40-year-old man*, док преостали ученици нису употребили ниједан интерпункцијски знак).

С друге стране, у тесту је било неколико примера у којима су ученици бележили неки интерпункцијски знак на местима где се у енглеском језику не користи ниједан:

1) у записивању датума (пример *She was born on 1 May 2009*), 66,67% ученика бележи тачку након дана, а 3,67% користи запету након месеца;

2) чак 83,33% ученика користи апостроф (*Samsung's phone*) у примеру *Is this your Samsung phone*, односно бележи присвојни облик именице *Samsung*;

3) испред речи страног порекла (пример из теста *The host served formaggio as an appetizer*), 67,86% ученика користи реч *formaggio* између знака навода;

4) 36,91% ученика комбинацију речи које имају фразеолошко значење (пример *once in a blue moon*) обележава курзивом, а 28,57% користи знаке навода;

5) у емфатичким реченицама, 67,86% ученика користи тачку након године исказане бројевима (пример *It was in 2014 that I started primary school*);

6) у примерима *video call*, *video conference*, *video presentation*, 53,57% ученика користи цртицу између именица;

7) у записивању наслова књига, скоро половина ученика користи знаке навода, 35,71% ученика правилно бележи наслов књиге курзивом (пример *My favourite book is Harry Potter and the Sorcerer's Stone*), док остали не користе ниједан интерпункцијски знак нити курзив.

У последњем питању из теста на енглеском језику ученици су имали задатак да одаберу тачно написане наводнике: око 63% ученика правилно бележи интерпункцијски знак наводника (“...”), док преосталих 37% пише знак као у српском језику („”).¹⁴

¹⁴ Ученици су у тесту на енглеском језику имали да бирају само између ова два понуђена одговора, зато што је фокус био на компарацији начина бележења знаке наводника у српском и енглеском језику. Аутори су сматрали да ученици на овом нивоу учења језика не могу правити разлику између употребе наводника и полунаводника.

Анализа резултата и дискусија

Просечна вредност тачних одговора на целом тесту на српском језику износи 63%, а на енглеском око 42%. Поред квантитативног резултата, компаративно-контрастивна анализа тачних и нетачних одговора које су ученици дали на оба теста наводи на неколико важних закључака.

Највећи проценат тачних одговора (91,67%) дали су ученици у примеру примене цртице у полусложеницама (као што су примери *видео-запис*, *видео-конференција*) у српском језику, док је знатно мањи број ученика (мало мање од половине) тачно записало исте примере као две речи на енглеском језику.¹⁵ На овом примеру видимо и различити творбени статус неких примера, али и боље савладано правило из српског језика, па и могући утицај српског језика на енглески језик. Није искључено и укрштање правила и стварање неке псеудоформе, где је недовољно разграничено правописно правило о писању ових формација у оба језика.

Анализа резултата такође показује да су ученици у високом проценту савладали правило писања редних бројева са различитим значењима користећи тачку и у српском и у енглеском језику (иако је нешто виши проценат тачних одговора добијен на тесту из српског језика).

У српском и енглеском језику различито се користе интерпункцијски знаци као раздвојни елементи у писању сложених бројева; 60,42% ученика правилно користи тачку у српском језику, док само 1,39% ученика користи запету у енглеском језику. Овај резултат показује да су ученици у већем проценту савладали правило употребе интерпункцијског знака у записивању сложених бројева у српском језику. Такође, када је реч о обележавању вокатива употребом запете, резултати показују већи степен тачности на тесту из српског језика (95%), док је половина ученика успешно уочила именичке синтагме у вокативном значењу и правилно их обележила запетом у енглеском језику.

Бољи резултати су остварени на тесту из српског језика и у примерима који захтевају употребу наводника у српском језику – 79,17% ученика правилно употребљава знаке навода у називима књига. И у овом примеру можемо уочити интерференцију правила на енглески језик, будући да скоро половина ученика и у енглеском језику користи знаке навода за наслове књига.

Слично је и са употребом запете у обележавању процената – 61,81% правилно обележава проценате користећи запету у српском језику, док је нешто мањи проценат тачних одговора на тесту на енглеском језику

¹⁵ Иако се у енглеском језику сложене речи пишу тројако: као две одвојене речи, заједно или са цртицом, све сложене речи са префиксоидом видео пишу се састављено (Sanchez-Stockhammer, 2018).

– 53,57% ученика правилно користи тачку приликом бележења процената у енглеском језику.

Анализом одговора који се односе на употребу наводника за речи које имају пренесено значење може се доћи до закључка да ученици и у српском и енглеском језику уочавају неку врсту помереног значења и да недоследно користе знакове навода уз речи које имају пренесено значење, речи страног порекла или фразеологизме, уз чешћу неправилну употребу наводника (за речи страног порекла) или курзива (за фразеологизме) у енглеском језику.

Анализа ученичких одговора на питање како се записују датуми који садрже дан, месец и годину показује да велики број ученика (66,67%) користи тачку или запету након редног броја који означава дан у датуму у енглеском језику, што може указати на могући утицај правила усвојеног у српском језику на примену и у енглеском језику.

С друге стране, резултати показују да ученици у знатно већем проценту правилно обележавају тачно време у енглеском језику (73,81%), док само 9,72% ученика правилно користи тачку између сати и минута у српском језику. Овај пример показује утицај енглеског језика на српски јер велики број ученика у оба језика користи две тачке у бележењу тачног времена. Томе може допринети све већи број дигиталних и онлајн сагова на мобилном телефону и рачунару, који тачно време искључиво приказују са две тачке, а које сваки појединац свакодневно прати.

Само је један ученик обележио да се користи цртица са значењем *og-go* у српском језику, док је знатно већи проценат ученика (35,71%) правилно употребио цртицу са истим значењем у енглеском језику.

Закључак

У овом раду истраживали смо употребу интерпункцијских знакова који су учестали у писању у српском и енглеском језику, с циљем да се на основу компаративно-контрастивне анализе резултата добијених на тестовима знања издвоје правила која се доследно не примењују, али и да се опишу учестале грешке. Циљ рада био је истражити да ли постоји утицај једног језика на други приликом примене правила у конкретним задацима.

Резултати показују да су ученици у већој мери савладали правила употребе интерпункцијских знакова у српском језику. Поређењем резултата примене правила на истим или сличним примерима у српском и енглеском језику, дошли смо до закључка да је већи проценат тачних одговора на српском језику, а приметан је и утицај примене правила усвојених у српском језику на примену у енглеском (раздвојни знак у сложеним бројевима, писање полусложеница, употреба наводника, обележавање

процента). Само су два примера указала на могући утицај у супротном смеру (писање тачног времена и страних речи). Као могућа објашњења оваквог стања могу бити и различити број часова матерњег и енглеског језика¹⁶ и другачија структурираност наставних програма (у наставним програмима српског језика од првог до осмог разреда прецизно су издвојене све правописне теме).

Процент нетачних одговора на појединачна питања, места где се у енглеском језику стављају интерпункцијски знаци где их по правилу нема и погрешни интерпункцијски знаци у српском језику под утицајем енглеске интерпункције показатељ су укрштања правила енглеског и српског језика и стварања хибридних облика, који као такви нису правилни ни у једном од ових језика, а што представља примере псеудонорме.

Сходно свему наведеном, јасно је да енглески језик данас не утиче на све језичке нивое подједнако, као и на све узрасте говорника¹⁷, те треба бити опрезан при доношењу закључака.

Иако ова студија има ограничења у броју испитаника и опсегу правила употребе интерпункцијских знакова, она скреће пажњу на педагошке импликације. Да би се јасно разграничила правила употребе интерпункцијских знакова у српском и енглеском језику и подстакло њихово доследно примењивање у оба језика, а број грешака смањио, неопходна је тешња и боља међупредметна сарадња. Основа те сарадње било би планирање, осмишљавање и реализовање заједничких огледних часова, креирање задатака различитог типа и тежине са контрастивним примерима у настави српског и енглеског језика. На тај начин подстакло би се развијање писмености ученика из оба језика, али и критичко мишљење које је важно за адекватну примену правила сходно језику и комуникационој потреби.

Литература

- Бабић, В. (2014). *365 језичких цртица*. Београд: Креативни центар.
Блажић, М. (2015). *Српски на српском*. Београд: РТС.
Брборић, В. (2004). *Правопис српског језика у наставној пракси*. Београд: Чигоја штампа.
Брборић, В. (2018). Интерпункцијска терминологија код Срба од Вука до данас. У: Р. Драгићевић и В. Брборић (ур.), *Српска славистика* (стр. 61–73).

¹⁶ Матерњи језик се изучава са по пет часова недељно у петом (односно четири часа у осталим разредима), док је страни језик, по наставном плану, заступљен двапут недељно. Реформисани програми наставе и учења од петог до осмог имају прецизно истакнуте и таксативно наведене правописне теме које се раде у сваком разреду, док тога у енглеском језику нема. Опширније видети у <https://zuov.gov.rs/download-category/nastavni-planovi-i-programi>

¹⁷ Видети Гаврановић и Чорболоковић, 2022.

Компаративно-контрастивна анализа ујојреде инјерјункцијских (и јравојисних) знакова у срјском и енјлеском језику

- Београд: Савез славистичких друштава Србије – Чигоја штампа. https://doi.org/10.18485/mks_srpska_slavistika.2018.1.ch4
- Вуковић, М. (2022). *Ујицај анилицизама са друшјивених мрежа на срјски језик и кулјиуру изражавања*. Необјављена докторска дисертација. Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Филозофски факултет.
- Гаврановић, В. и Чорболоковић, С. (2022). Компаративно-контрастивни приступ употреби великог слова у српском и енглеском језику. *Књижевност и језик*, LXIX (2), 415–427. <https://doi.org/10.18485/kij.2022.69.2.11>
- Дилпарић, Б. и Савић, С. (2018). Интерпункција у преводу: немар или незнање. У: М. Лончар-Вујновић и др. (ур.), *Наука без јраница 1. Изван оквира* (стр. 83–98). Косовска Митровица: Филозофски факултет Универзитета у Приштини.
- Живић, Н. и Пивљаковић, И. (2019). *Мали јравојисни водич*. Београд: Службени гласник.
- Кликовац, Д. (2011). О обради интерпункције у старом и новом издању Правописа српскога језика (Матица српска, 2010). *Књижевност и језик*, LVIII (3–4), 229–248.
- Кликовац, Д. (2017). О знаковима у правопису (1): подела на реченичне и нереченичне и одговарајућа терминологија. *Научни сасјанак слависјиа у Вукове дане*, 46 (3), 95–111. <https://doi.org/10.18485/msc.2017.46.3.ch7>
- Кликовац, Д. (2018). О знаковима у правопису (2): реченични знакови. *Научни сасјанак слависјиа у Вукове дане*, 47 (3), 69–85. <https://doi.org/10.18485/msc.2018.47.3.ch5>
- Кликовац, Д. (2019). О знаковима у правопису (3): нереченични (помоћни) правописни знаци и неколико напомена о правописним знацима уопште. *Научни сасјанак слависјиа у Вукове дане*, 48 (3), 109–131. <https://doi.org/10.18485/msc.2019.48.3.ch6>
- Ковачевић, М. (2022). Интерпункцијска правописна правила. У: В. Брборић и И. Бјелаковић (прир.), *Нови јрилози срјском јравојису* (стр. 85–98). Нови Сад – Београд: Матица српска – Одбор за стандардизацију.
- Милановић, А. (2019). Наводници: традиција и системност у српском правопису. У: М. Ковачевић (прир.), *Нови јрилози срјском јравојису* (стр. 175–185). Нови Сад – Вишеград: Матица српска – Андрићев институт.
- Пешикан, М., Јерковић, Ј. и Пижурица, М. (2019). *Правојис срјскоја језика* (измењено и допуњено издање). Нови Сад: Матица српска.
- Прђић, Т. (2011). *Енјлески у срјском* (друго издање). Нови Сад: Филозофски факултет.
- Шипка, М. (2007). *Занимљива јрамајика* (друго издање). Нови Сад: Прометеј.
- American Psychological Association. (2020). *Publication Manual of the American Psychological Association* (6th ed.). Washington DC: American Psychological Association.
- Chafe, W. (1988). Punctuation and the prosody of written language. *Written Communication*, 5(4), 395–426. <https://doi.org/10.1177/0741088388005004001>
- Crystal, D. (2003). *English as a Global Language* (2nd ed.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Crystal, D. (2015). *Making a Point: The Punctious Story of English Punctuation*. London: Profile Books.

- Cushing, I. (2018). *Cambridge Topics in English Language. Language Change*. Cambridge: Cambridge University Press.
- McMahon, A. M. S. (1994). *Understanding Language Change*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Milinović, A. i Ninčević, S. (2012). Prinosi englesko-hrvatskom pravopisnom sup(r)o(t)-stavljanju. *Croatica et Slavica Iadertina*, VIII/II (8), 369–393.
- Sanchez-Stockhammer, C. (2018). *English Compounds and Their Spelling*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Schou, K. (2007). The syntactic status of English punctuation. *English Studies*, 88(2), 195–216. <https://doi.org/10.1080/00138380601042790>
- University of Oxford Style Guide*. (2014). Oxford: University of Oxford. https://www.ox.ac.uk/sites/files/oxford/media_wysiwyg/University%20of%20Oxford%20Style%20Guide.pdf

ПРИЛОГ 1

1. Заокружи слово испред тачно написане реченице.
 - а) Представа почиње у 19.30. б) Представа почиње у 19:30.
 - в) Представа почиње у 19,30.
2. Који вишечлани број је нетачно написан?
 - а) 1.000.000 б) 1,000,000 в) 1 000 000
3. Да би проценат у примеру 30_25 био правилно написан, недостаје један знак. Који?
 - а) зарез б) тачка в) две тачке г) коса црта
4. Заокружи слово испред тачно написане реченице.
 - а) Моја сестра се родила 12.10. 2010 године.
 - б) Моја сестра се родила 12, 10, 2010. године.
 - в) Моја сестра се родила 12.10. 2010. године.
5. Заокружи слова испред реченица са радним временом написаним у складу са правописним правилом.
 - а) Данас ћемо радити од 10–16 сати.
 - б) Данас ћемо радити 10–16 сати.
 - в) Данас ћемо радити од 10 до 16 сати.
6. Заокружи слово испред тачно написаних синтагми.
 - а) 34-оро деце, аутобус 25-тицу, 40-тогодишњица брака
 - б) 34 деце, аутобус 25, 40-годишњица брака
 - в) 34-воро деце, аутобус 25-ицу, 40-огодишњица брака
7. У следећим реченицама недостају запете у вокативу. Упиши их тамо где је неопходно.

Молим Вас господите Петровићу сачекајте.
Срећан рођендан драги Владо.

8. У датом низу подвуци правилно написан пример.
Панасоник-ов телевизор, Панасоников телевизор, Panasonic телевизор
9. У сваком пару подвуци реченицу написану према правописном правилу.
а) Превели су кориснички „интерфејс”. Превели су кориснички интерфејс.
б) У зависности од финансијског фидбека. У зависности од финансијског „фидбека”.
10. Заокружи слово испред правилно написане реченице.
а) Прво *йада* у *очи* њихов међуљудски однос.
б) Прво „*йада* у *очи*” њихов међуљудски однос.
в) Прво *пада* у *очи* њихов међуљудски однос.
11. Која је реченица правописно тачно написана?
а) Чула се бука на 2 спрату.
б) Чула се бука на 2. спрату.
12. Да би спојеви видео презентација, видео позив, видео запис, видео конференција били правилно написани, недостаје један правописни знак? Који?
а) црта б) коса црта в) цртица
13. Прочитај тврдњу, а потом одговори да ли је тачна или нетачна.

Прво издање Вуковог *Срјској рјечника* појавило се 1818 године, а друго 1852 године у Бечу

У писању година издања Вуковог речника није примењено правописно правило о писању арапских бројева који су употребљени као редни.

- а) тачно б) нетачно
14. Заокружи слово испред наслова Андрићевог романа у коме су наводници правилно написани.
а) „На Дрини ћуприја“ б) ”На Дрини ћуприја“
в) „На Дрини ћуприја”

ПРИЛОГ 2

1. Circle the sentence with correct punctuation.
а) The match starts at 19.30. б) The match starts at 19:30.
в) The match starts at 19,30.
2. How is 'a million' written in numbers? Circle the correct option.
а) 1.000.000 б) 1,000,000 в) 1 000 000

3. Circle the correct option that denotes percentage.
a) 4.5% b) 4:5% c) 4,5%
4. Circle the sentence with correct punctuation.
a) She was born on May 1 2009.
b) She was born on May 1. 2009.
c) She was born on May, 1 2009.
5. Circle the sentence with correct punctuation.
a) He works from 10 till 16. b) He works 10-16.
c) He works from 10-16.
6. Circle the correct option.
a) He is a 40-year-old man. b) He is a 40 year old man.
7. Circle the sentence with correct punctuation.
a) Happy birthday Mark.
b) What is that, Frank?
c) John pass me the salt, please.
8. Circle the correct option.
a) It is Samsung phone. b) It is Samsung's phone.
c) It is Samsung-s phone.
9. Circle the correct option.
a) The host served *formaggio* as an appetizer. b) The host served "formaggio" as an appetizer.
c) both options are correct.
10. Circle the correct option.
a) I only go to the cinema once in a blue moon.
b) I only go to the cinema *once in a blue moon*.
c) I only go to the cinema "once in a blue moon".
11. Circle the sentence with correct punctuation.
a) He lives on the 2. floor. b) He lives on the 2 floor.
12. Circle the correct options.
a) video call, video presentation, video conference
b) video-call, video-presentation, video-conference
13. Circle the correct option.
a) It was in 2014 that I started primary school.
b) It was in 2014. that I started primary school.
14. Circle the correct sentence(s).
a) My favourite book is "Harry Potter and the Sorceror's Stone".
b) My favourite book is *Harry Potter and the Sorceror's Stone*.
c) My favourite book is Harry Potter and the Sorceror's Stone.

Saša S. ČORBOLOKOVIĆ
Valentina M. GAVRANOVIĆ

Singidunum University, Belgrade (Serbia)
Anglistics Study Programme

A Comparative-Contrastive Analysis of Punctuation Use (and Spelling) in Serbian and English

Summary

The paper investigates punctuation rules and their application in Serbian and English, focusing on the examples that comply with different normative solutions in the two languages. The main goal of the research is to compare and contrast the results obtained from a survey done by a group of seventh-grade primary school students. The paper aims to determine how well the respondents apply punctuation rules in Serbian and English, to examine whether there is interference in the application of rules, and to investigate to what extent the detected errors illustrate the tendency of spreading pseudo-norms that violate the orthography of both languages. The results show that the respondents use punctuation marks with more precision in Serbian than in English. The percentage of incorrect answers to each question and the types of errors indicate interference and the creation of hybrid forms that are incorrect in both languages, which represent the creation of pseudo-norms. Furthermore, the results show a greater influence of the application of the rules adopted in the Serbian language on the English language, which can be interpreted by the bigger number of Serbian classes and clearly stated topics within the syllabus of the Serbian language course.

Keywords: the English language; the Serbian language; spelling; punctuation marks; interference; pseudo-norm.

Овај чланак је објављен и дистрибуира се под лиценцом *Creative Commons ауторсјтво-некомерцијално 4.0 међународна* (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

This paper is published and distributed under the terms and conditions of the *Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International* license (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).